

Forfatter: Paludan-Müller, Fr.

Titel: Paludan-Müllers poetiske Skrifter i Udvalg, I. Bind

Citation: Paludan-Müller, Fr.: "Paludan-Müllers poetiske Skrifter i Udvalg, I. Bind", i Paludan-Müller, Fr.: *Paludan-Müllers poetiske Skrifter i Udvalg, I. Bind*, udg. af CARL S. PETERSEN , 1909, s. 529. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/text/adl-texts-paludanm01-shoot-idm140207696747904.pdf> (tilgået 26. april 2024)

Anvendt udgave: Paludan-Müllers poetiske Skrifter i Udvalg, I. Bind

Side 211 Linje 3:

Høit imod Nord og fjernt mod Øst] i Berl. Tid. for 6/9 1837 findes Efterretninger fra St. Petersborg om de til Sibirien forviste Forbrydere; det hedder her: "Statsforbrydere og store Misdædere sendes til det yderste Norden og Østen i Nærheden af Ishavet, de Andre derimod til Sibiriens mildere Clima".

Side 215 Linje 15:

Graneskoven] brugt af Digterne i Stedet for *Granskoven*, naar Versemaalet gjorde det ønskeligt; sml. Oehlenschläger 1810 ("Axel og Valborg"): "Begynder Hiertet alt for stærkt at banke, I Da grib dit Spyd, din Bue, styrt dig i | De mørke Graneskove"; H. V. Kaalund 1842 ("Valkyrien Gøndul"): "Jeg tænker, I leve kun smalt deroppe | Med Granekogler og Birkeknoppe" [efter Levins Ordbogssamlinger].

Side 213 Linje 38:

Hr. Pater] d.v.s. Hr. Pastor; *Pater* (latin, "Fader") er Betegnelse for katolske gejstlige som *Pastor* (latin, "Hyrde") for protestantiske.

Side 214 Linje 1:

spæget] avet, holdt i Tømme.

Side 215 Linje 42:

Flud] (laant fra tysk *Flut*) = Flod, Strøm, Flyden; er overordentlig hyppigt brugt hos Baggesen, f. Ex. 1807 ("Hær-Marsch"): "Lær, Hav! os at følge, | Som Bølge ved Bølge, | Den blodige Fane, | Paa Heltenes Bane, | Foreente, som Vovernes Flud!"; 1814 ("Rimbrevpenne"): "Frisk! KM i Veiret! frisk, min Brud! | Det stryger i et smulent Flud"; 1814 ("Den mistænkelige Tandpine"): "i Riim, hvis Sølvflud ruller | Med lette Vover, Bækkens Rislen lig"; 1814 ("Alleenekampen"): "De Hiemets Toner ... | Som smelte hver en Tidens Lyst og Smerte | Til Henflud i en evig Harmonie".

Side 216 Linje 34:

Polak] maa af metriske Grunde ligesom Side 217 Linje 38: "Jeg er en Polak! Jeg, som du" og i "Adam Homo", 9de Sang ("Som Polak og forviist jeg her mig stiller frem") betones: *Pólak*, hvilket efter Nutidens Udtale kun er rigtigt, naar Ordet bruges om "Levning i et Glas", derimod ikke, naar det bruges som Folkenavn. At Ordet imidlertid ogsaa i denne Betydning tidligere (ligesom endnu hyppigt hos Almuen) har været udtalt *Pólak*, ses af anf. Steder og af Wessels Digt "Brodne Potter i alle Lande" (1783), hvor det hedder: "Polak! du skal Verden lære, | Om lærvillig den vil være".

Side 216 Linje 34:

Kosciusko] berømt polsk Frihedsmænd og General (1791-1817), i 1794 Hovedmanden for Polens Rejsning mod Rusland.

Side 218 Linje 8:

Hjul] allerede i Oldtidens billedlige Fremstillinger af af Lykkegudinden er hun symbolsk udstyret med Hjulet.

Side 218 Linje 33:

Polens Ørn] Polens Vaaben var en hvid Ørn paa rød Grund.

Side 219 Linje 20:

Wolas Skandse, Warschau's Vold] Wola var den stærkest befæstede af de Skanser, som omgav Warschau; mod den rettede Russerne under General Paskievitsch den 6te September 1831 et Angreb og erobrede den efter en fortvivlet Kamp; to Dage efter (den 8de September) overgav Warschau sig.

Side 219 Linje 22:

Var du iblandt de Dødes Ta] som Kuriosium anføres det, at endnu 1895 i den danske Oversættelse af A. Rambaud: Ruslands Historie siges det, at Wysocki faldt under Stormen paa Wola.

Side 219 Linje 42:

speiled i hans Træk sig af] nu kun: afspejlede sig; se Anm. til Side 20 Linje 6.

Side 220 Linje 18:

Harm] Harmen" ligesaa Side 221 Linje 2; sml. Anm. til Side 74 Linje 17.

Side 220 Linje 28:

Valen] et gammelt nordisk Ord, der betyder "de faldne" (af samme Stamme som Udsagnsordet *vælde*, altsaa egl. "de (af Guderne) til Døden i Kamp udvalgte"), men som af nyere Digtere bruges i Betydning: "*Kampplads, Valplads*".

Side 220 Linje 32:

Sobieski] Johan Sobieski, f. 1624, Konge i Polen 1674 -96, d. 1696, Polens Nationalhelt, Tyrkers og Tartarers Skræk; berømttest af hans Bedrifter er Undsætteisen 1683 af Wien, der var belejret af en tyrkisk Hær paa 200,000 Mand under Storveziren Kara Mustapha; Sobieski tilføjede Tyrkerne et knusende Nederlag udenfor Stadens Mure den 12te September 1683.

Side 220 Linje 36:

Laurbærkrands] Sejrherrrens Smykke.

Side 221 Linje 27:

hiin Novemberdag] den 29de November 1830.

Side 222 Linje 14:

Stoczec] en Flække, ca. 10 Mil sydøst for Warschau, ved en af Weichsels Bifloder; Slaget fandt Sted den 14de Februar 1831 og endte med et Nederlag for den russiske General Geismar.

Side 222 Linje 14:

Dobre] en Flække, ca. 6 Mil øst for Warschau; Slaget fandt Sted den 17de Februar 1831 og endte med et Nederlag for den russiske General Rosen.

Side 222 Linje 15:

Warvre] et Værtshus, ca. 1 Mil øst for Warschau; Slaget, der var en Indledning til Hovedslaget ved Grochow, fandt Sted den 19de Februar 1831 og gik Polakkerne imod, idet de trængtes ud af deres Stillinger (Tabene var paa begge Sider betydelige: mellem 3 og 4000 Mand).

Side 222 Linje 15:

Praga] Forstad til Warschau, øst for Weichsel; under Slaget ved Grochow trængte en russisk Afdeling under General Toll frem hertil, uden dog at foretage nogen Storm paa Byen.

Side 222 Linje 16:

Grochorv] Landsby ca. ½ Mil øst for Warschau, ved hvilken der den 24-25de Februar 1831 stod et Hovedslag, hvorom P.-M. i en Anmærkning i Originaludgaven siger: "I Slaget ved Grochow kæmpede 38,000 Polakker seierrigt mod en tredobbelt saa stærk Russisk Hær. Udfaldet blev kun decideret [afgjort] ved Chlopickis fortvivlede Anstrengelser, og den senere Generalissimus [Overgeneral] Skrzyneckis Bravour og Klogskab". Denne Anmærkning er ligesaa lidt som Skildringen i Digtet helt rigtig: Russernes Overmagt var ikke saa stor, og Slaget blev *ikke* nogen *Sejr* for Polakkerne, idet de maatte trække sig tilbage over Weichsel til Warschau.

Side 222 Linje 19:

Chlopicki] Jozef Chlopicki, f. 1771, traadte 1787 ind i Hæren, kæmpede med Udmærkelse 1794 under Kosciuzsko, deltog 1799-1801 paa fransk Side i Krigen i Italien, var som Oberst med i Slagene ved Eylau og Friedland (1807), blev haardt saaret i Slaget ved Moskau (1812), udnævntes efter Opstandens Udbrud 5/12 1830 til Diktator, nedlagde Diktaturen 23/1 1831, deltog i Slagene ved Wawre og Grochow, d. 1854 i Krakov.

Side 222 Linje 20:

Skrzynecki] Jan Skrzynecki [udtales omtrent: Sjinetski], f. 1786, indtraadte 1806 i Hæren, deltog under Napoleon i Felttogene 1809 og 1812, tog ingen Del i Opstanden Novbr. 1830, sluttede sig senere til Frihedskampen, Overgeneral efter Slaget ved Grochow, førte Krigen som Forsvarskrig for at give Diplomaterne Tid til Indblanding, nedlagde efter det ulykkelige Slag ved Ostrolenka 26/5 1831 Overkommandoen, d. 1860 i Krakov.

Side 222 Linje 24:

Da paa Warves Slette vi mødtes igjen] det andet Slag ved Wawre fandt Sted den 31te Marts 1831 og endte med et Nederlag for den russiske General Geismar; Skrzynecki førte de polske Tropper.

Side 222 Linje 25:

Dembe] rettere: Dembe wielkie (d.v.s.Store Dembe), en Flække ca. 4½ Mil øst for Warschau; Slaget fandt Sted den 1ste April 1831 og endte med et Nederlag for den russiske General Rosen, der mistede mellem 5 og 6000 Mand faldne og fangne; Skrzynecki førte de polske Tropper.

Side 222 Linje 34:

Malachorvski] "Oberst Julius Malachowski faldt med 2000 Polakker i Træfningen ved Kajimierz, hvor den gamle General Sierawski 531 førte en Polsk Troppeafdeling mod en fire Gange saa stærk Fjende" (P.-M.'s Anmærkning). *Kajimierz* er en Stad i det polske Guvernement Lublin, ved Weichsel, ca. 17 Mil sydøst for Warschau. Slaget fandt Sted den 18de April 1831, Polakkerne blev slaæede af den russiske General Kreutz og mistede ialt mere end 2000 Mand. Da Oberst Malachowskis Afdeling begyndte at vige, greb han en Le og med Raabet: "Dette er Kosciuszkos Vaaben! Hver ægte Polens Søn følge mig!" styrtede han mod Fjenden, men faldt, ramt af 3 Kugler.

Side 222 Linje 40:

Dembinski] Henrik Dembinski, f. 1791, indtraadte 1809 i Hæren, var med paa Napoleons Tog 1812 til Rusland, blev Ritmester efter Slaget ved Smolensk, udmærkede sig 1813 i Slaget ved Leipzig, tog virksom Del i Opstanden 1830, blev Ryttergeneral, førte i 1831 sine Tropper fra Littauen til Warschau midt gennem de russiske Hære, blev Overgeneral 3/8 1831, men kunde intet udrette overfor Partipolitikerne, deltog i Warschaus Forsvar og dækkede Hærens Tilbagetog til Preussen, var som General med i Ungarns Frihedskamp 1848 mod Østrig, d. 1864 i Paris.

Side 222 Linje 41:

Uminski] Jan Nepomucen Uminski, f. 1780, kæmpede 1794 under Kosciuszko, traadte 1806 i Napoleons Tjeneste, deltog 1813 i Slaget ved Leipzig, blev 1831 efter Oprørets Udbrud Ryttergeneral, sejrede flere Gange over Russerne, var med i Slagene ved Grochow og Ostrolenka, deltog i Forsvaret af Warschau, d. 1851 i Frankrig.

Side 222 Linje 43:

Paa Spillet en nysgjerrig Verden seer] den Hjælp, Polakkerne havde haabet paa, navnlig af Frankrig, udeblev ganske.

Side 223 Linje 4:

Wolas Skandsè] se Anm. til Side 219 Linje 20.

Side 223 Linje 5:

Sorvinski] om ham kan Udgiveren kun oplyse, at han havde mistet sit ene Ben i Slaget ved Borodino (17/9 1812) og faldt under Stormen paa Wola.

Side 223 Linje 7:

Czyste] Forstad til Warschau; Angrebet paa den begyndte den 6te September 1831 (samme Dag sorn Angrebet paa Wola); den 7de stod den i Flamme.

Side 224 Linje 6:

Stoller] vandrette Grubegange i et Bjærgværk (Laaneord fra Tysk).